

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

«ԼԱՐՎԱՐ» ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 249-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՐԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ «ԳՈՒՅՔԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 40-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ՝ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

15 նոյեմբերի 2022թ.

Սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Ա. Դիլանյանի (նախագահող), Վ. Գրիգորյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Ե. Խունդկարյանի, Է. Շաթիրյանի, Ա. Վահարյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝

դիմողի՝ «Լարվար» արտադրական կոոպերատիվի ներկայացուցիչ Լ. Գրիգորյանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված Ազգային ժողովի ներկայացուցիչ՝

Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավական ապահովման և սպասարկման բաժնի պետի պարտականությունները ժամանակավոր կատարող, նույն բաժնի գլխավոր մասնագետ Է. Մնացականյանի,

համաձայն Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի, ինչպես նաև «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 22 և 69-րդ հոդվածների,

դնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Լարվար» արտադրական կոոպերատիվի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 2-րդ մասի առաջին պարբերության և «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» ՀՀ օրենքի 40-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգիրքը (այսուհետ՝ Օրենսգիրք) Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի մայիսի 5-ին, Հանրապետության նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի հուլիսի 28-ին և ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ից:

Օրենսգրքի՝ **«Գրավ դրված գույքի վրա առանց դատարանի դիմելու բռնագանձում տարածելու կարգը»** վերտառությամբ 249-րդ հոդվածի 2-րդ մասի առաջին պարբերությունը սահմանում է.

«2. Գրավով ապահովված պարտավորությունը չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու դեպքում գրավառուն գրավոր՝ պատշաճ ձևով ծանուցում է գրավատուին և պարտապանին (եթե գրավատուն և պարտապանը տարբեր սուբյեկտներ են) առանց դատարանի դիմելու գրավի առարկայի բռնագանձման մասին (բռնագանձման ծանուցում): Գրավատուն (պարտապանը) իրավունք ունի դատական կարգով վիճարկելու սույն հոդվածի համաձայն գրավի առարկայի բռնագանձման օրինականությունը, որի պարագայում դատարանը կարող է կասեցնել գրավի առարկայի բռնագանձման ընթացքը: Եթե գրավի առարկայի բռնագանձման ընթացքը կասեցնելու որոշումից հետո դատարանը որոշում է կայացրել գրավառուի հնարավոր վնասների հատուցման համար պահանջվող ապահովումը տրամադրելու վերաբերյալ, ապա գրավատուի (պարտապանի) կողմից գրավառուի հնարավոր վնասները հատուցելու համար տրամադրվող ապահովումը պետք է համարժեք լինի գրավառուի հնարավոր վնասների արժեքին, բայց չպետք է գերազանցի գրավի առարկայի արժեքը: Այն դեպքում, երբ գրավի իրավունքը ենթակա է գրանցման (այդ թվում՝ պետական գրանցման), գրավառուն մինչև գրավի բռնագանձման գործընթացն սկսելը, ինչպես նաև գրավի բռնագանձման գործընթացը դադարեցնելու կամ ավարտվելու

դեպքում պարտավոր է այդ մասին պատշաճ ձևով ծանուցել նաև գրանցում իրականացնող մարմնին»:

Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածը 2003 թվականի մարտի 31-ի ՀՕ-521-Ն և 2005 թվականի հոկտեմբերի 4-ի ՀՕ-188-Ն օրենքներով շարադրվել է նոր խմբագրությամբ, իսկ նշված հոդվածի 2-րդ մասի վիճարկվող պարբերությունը լրացվել և փոփոխությունների է ենթարկվել 2016 թվականի հունիսի 17-ի ՀՕ-110-Ն օրենքով:

Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի՝ 2016 թվականի հուլիսի 19-ի ՍԴՈ-1294 որոշմամբ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչված դրույթը (նշված հոդվածի 2-րդ մասի առաջին պարբերությունում «եթե գրավատուն կտրամադրի գրավի առարկայի արժեքին համարժեք ապահովում» բառակապակցությունը՝ այն մասով, որով գրավատուին կարող է պարտադրվել գրավառուի հնարավոր վնասների չափից ավելի ապահովման տրամադրում) 2019 թվականի նոյեմբերի 13-ի ՀՕ-214-Ն օրենքով ենթարկվել է փոփոխության, մասնավորապես՝ Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 2-րդ մասի առաջին պարբերության երրորդ նախադասությունը շարադրվել է նոր խմբագրությամբ:

«Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը (այսուհետ՝ Օրենք) Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1999 թվականի ապրիլի 14-ին, Հանրապետության նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1999 թվականի ապրիլի 30-ին և ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի մայիսի 6-ին: Հետագայում Ազգային ժողովի կողմից 2011 թվականի հունիսի 23-ին ընդունված՝ «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» ՀՕ-247-Ն օրենքով «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» 1999 թվականի ապրիլի 14-ի ՀՕ-295 օրենքը շարադրվել է նոր խմբագրությամբ: Տվյալ օրենքը Հանրապետության նախագահի կողմից ստորագրվել է 2011 թվականի հուլիսի 19-ին և ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարի 1-ից:

Օրենքի՝ **«Հիփոթեքի առարկայի նկատմամբ առանց դատարան դիմելու բռնագանձում փարածելու հիմքով իրավունքների պետական գրանցումը»** վերտառությամբ 40-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է.

«1. Օրենքով նախատեսված դեպքերում գրավառուի կողմից հիփոթեքի առարկա անշարժ գույքի նկատմամբ առանց դատարան դիմելու բռնագանձում տարածելու հիմքով հիփոթեքի առարկայի նկատմամբ գրավառուին անցնող սեփականության իրավունքի պետական գրանցման համար գրավառուի կողմից սեփականության իրավունքի պետական գրանցման պահանջը բովանդակող դիմումին կից սույն օրենքի 24-րդ հոդվածով նախատեսված փաստաթղթերի հետ պետք է ներկայացվեն նաև գրավատուին հանձնված բռնագանձման ծանուցման պատճենը, բռնագանձման ծանուցումը գրավատուին հանձնված լինելու հանգամանքը հաստատող փաստաթուղթը, իսկ եթե գրավառուն իրավաբանական անձ է, ապա նաև հիփոթեքի առարկան որպես սեփականություն գրավառուին հանձնելու մասին իրավաբանական անձի իրավասու մարմնի որոշումը»:

Օրենքի 40-րդ հոդվածի 1-ին մասը փոփոխությունների և (կամ) լրացումների չի ենթարկվել:

Գործի քննության առիթը «Լարվար» արտադրական կոոպերատիվի՝ 2022 թվականի հուլիսի 15-ին Սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

«Լարվար» արտադրական կոոպերատիվը (այսուհետ նաև՝ դիմող) Սահմանադրական դատարան ներկայացրած դիմումով վիճարկել է նաև Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 2-րդ մասի երկրորդ և երրորդ պարբերությունները, 252-րդ հոդվածի 1-ին մասը և Օրենքի 40-րդ հոդվածի 2-րդ մասը: Սահմանադրական դատարանը, նկատի ունենալով, որ Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 2-րդ մասի երկրորդ պարբերությունը և 252-րդ հոդվածի 1-ին մասը դատարանի վերջնական ակտով դիմողի նկատմամբ չեն կիրառվել, Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 2-րդ մասի երրորդ պարբերության մասով դիմումն ակնհայտ անհիմն է, իսկ Օրենքի 40-րդ հոդվածի 2-րդ մասի կապակցությամբ դիմումում առաջադրված հարցի վերաբերյալ առկա է Սահմանադրական դատարանի որոշում, ղեկավարվելով Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 29-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ, 3-րդ և 6-րդ կետերի, 60-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, ինչպես նաև 69-րդ հոդվածի 1-ին և 5-րդ մասերի պա-

հանջներով, 2022 թվականի նոյեմբերի 15-ի ՍԴԱՌ-179 աշխատակարգային որոշմամբ գործի վարույթն այդ մասերով կարճել է:

Ուսումնասիրելով դիմումը, պատասխանողի գրավոր բացատրությունը, ՀՀ դատական դեպարտամենտից պահանջված և ստացված վարչական գործի նյութերը, սույն գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, ինչպես նաև վերլուծելով վիճարկվող իրավադրույթներն ու դրանց հետ փոխկապակցված օրենսդրական այլ նորմեր՝ Սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. Գործի դատավարական նախապատմությունը

ՀՀ վարչական դատարանը, քննելով թիվ ՎԴ/7078/05/18 վարչական գործով «Լարվար» արտադրական կոոպերատիվի հայցն ընդդեմ ՀՀ անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի, երրորդ անձինք՝ «Հայաստանի զարգացման և ներդրումների կորպորացիա» ՈՒՎԿ ՓԲԸ և «Թորիկ» ՍՊԸ՝ «Հայաստանի զարգացման և ներդրումների կորպորացիա» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ի անվամբ կատարված սեփականության իրավունքի պետական գրանցումն անվավեր ճանաչելու, որպես հետևանք՝ «Հայաստանի զարգացման և ներդրումների կորպորացիա» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ի գործողությունները՝ կապված «Լարվար» արտադրական կոոպերատիվին տարածքից վտարելու հետ, ոչ իրավաչափ ճանաչելու և ՀՀ անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեին «Լարվար» արտադրական կոոպերատիվի սեփականության իրավունքը գրանցելուն պարտավորեցնելու, ինչպես նաև «Թորիկ» ՍՊԸ-ի անվամբ կատարված վարձակալության իրավունքի պետական գրանցումն անվավեր ճանաչելու պահանջների մասին, 2019 թվականի մարտի 19-ի վճռով հայցը բավարարել է:

ՀՀ վարչական դատարանը հաստատված է համարել, ի թիվս այլնի, հետևյալ փաստերը. 1) 2014 թվականի դեկտեմբերի 5-ին «ՓՄՁ ներդրումներ» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ի, պարտապանի և «Լարվար» արտադրական կոոպերատիվի (գրավատու) միջև կնքվել է անշարժ գույքի գրավի պայմանագիր, որով պարտապանի պարտավորությունների համար գրա-

վաղորդվել է գրավատուին սեփականությամբ պատկանող անշարժ գույքը. 2) 2016 թվականի նոյեմբերի 29-ին Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի վճռով պարտապանը ճանաչվել է սնանկ (թիվ ԵԱՔԴ/0370/04/16 սնանկության գործ)։ 3) «ՓՄՁ ներդրումներ» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ի 2016 թվականի դեկտեմբերի 28-ի գրությամբ գրավատու կոոպերատիվի նախագահը տեղեկացվել է վարկային պարտավորությունների չկատարման հիմքով գրավադրված գույքի նկատմամբ դատական կարգով կամ առանց դատարան դիմելու բռնագանձում տարածելու հնարավոր գործընթաց նախաձեռնելու մասին։ 4) Երևան քաղաքի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 2017 թվականի մարտի 1-ի որոշմամբ բավարարվել է «ՓՄՁ ներդրումներ» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ի դիմումը և վերջինիս թույլատրվել է արտադատական կարգով իրացնել պարտապանին պատկանող գույքը, նույն որոշմամբ «ՓՄՁ ներդրումներ» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ին թույլատրվել է ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 249-252-րդ հոդվածներով սահմանված պայմանների պահպանմամբ, արտադատական կարգով իրացնել գրավի առարկաները, այդ թվում նաև՝ գրավատուին պատկանող խնդրո առարկա անշարժ գույքը (թիվ ԵԱՔԴ/0370/04/16 սնանկության գործ)։ 5) 2018 թվականի մայիսի 18-ին կազմված աճուրդային վաճառքի արդյունքների վերաբերյալ արձանագրությամբ անշարժ գույքի մասով «Երևանի «Ադամանդ» Ապրանքա-հումքային Բորսա» ՓԲԸ-ի հարթակում «Ֆլորես» աճուրդի տուն» ՍՊԸ-ի կողմից կազմակերպված 2018 թվականի մայիսի 17-ի աճուրդը համարվել է չկայացած՝ որևէ մասնակցի կողմից գույքի մեկնարկային գնի ավելացում չկատարելու պատճառով։ 6) 2018 թվականի մայիսի 22-ին «Ֆլորես» աճուրդի տուն» ՍՊԸ-ի և «Հայաստանի զարգացման և ներդրումների կորպորացիա» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ի միջև կնքվել է գույքը հանձնելու մասին պայմանագիր, որով աճուրդի տունը «Հայաստանի զարգացման և ներդրումների կորպորացիա» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ին է հանձնել գրավատուին սեփականությամբ պատկանող անշարժ գույքը։ 7) 2018 թվականի մայիսի 25-ին ՀՀ անշարժ գույքի կադաստրի կոմիտեն քննարկվող անշարժ գույքի նկատմամբ գրանցել է «Հայաստանի զարգացման և ներդրումների կորպորացիա» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ի սեփականության իրավունքը։

«Վարչական դատարանը պատճառաբանել է նաև, որ «(...) վարչական մարմին հանդիսացող Կադաստրի մարմինը սույն գործով հայցվորին չի ներգրավել համապատասխան վարչական գործի վարույթին և վերջինիս դրա մասին ծանուցելու օրենքով սահմանված իր պարտականությունը չի իրականացրել, որի արդյունքում չի ապահովել հայցվորի լաված լինելու իրավունքը՝ զրկելով վերջինիս օրենքով նախատեսված իրավունքների լիարժեք իրականացման և պաշտպանության հնարավորությունից», «(...) [2016 թվականի դեկտեմբերի 28-ի] գրությունը չի կարող համարվել բռնազանձման ծանուցում (...) այն պատճառով, որ դրանով որոշակի և հստակ կերպով չի բացահայտվել գրավառուի մտադրությունը գույքը արտադատական կարգով բռնազանձելու մասին, ինչը հնարավորություն կտար պարտապանին և գրավատուին իրենց շահերից բխող ձևով և եղանակներով իրացնելու պայմանագրով և օրենքով իրենց վերապահված իրավունքները», «(...) բռնազանձման ծանուցումը պետք է հաջորդեր Երևան քաղաքի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի (...) որոշմանը, քանի որ հենց այդ որոշմամբ է սահմանվել արտադատական կարգով գրավի առարկան իրացնելու հնարավորությունը, այնինչ՝ սույն դեպքում (...) գրությունը նախորդել է թիվ ԵԱՔԴ/0370/04/16 որոշման կայացմանը», «(...) ներկայացված դիմումին կից բացակայել է համապատասխան ապացույցն առ այն, որ «Հայաստանի զարգացման և ներդրումների կորպորացիա» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ն նախքան գույքի արտադատական կարգով իրացումը պահպանել է հայցվորին բռնազանձման ծանուցում ուղարկելու պարտադիր պայմանը, հետևաբար՝ գրավառուի սեփականության իրավունքի պետական գրանցումը ենթակա էր մերժման»:

«Վերաքննիչ վարչական դատարանը 2020 թվականի դեկտեմբերի 11-ի որոշմամբ «Վարչական դատարանի վերը նշված վճռի դեմ «Հայաստանի զարգացման և ներդրումների կորպորացիա» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ի կողմից ներկայացված վերաքննիչ բողոքը մերժել է՝ վճիռը թողնելով անփոփոխ՝ պատճառաբանելով նաև, որ «[2016 թվականի դեկտեմբերի 28-ի] (...) գրությունը չի կարող համարվել բռնազանձման ծանուցում, հետևաբար այն չի կարող համարվել հայցվոր[ի] կողմից ստացված, իսկ համապատասխան ապացույցը

Կադաստրի պետական կոմիտե ներկայացված», «(...) դիմումին կից չի ներկայացվել որևէ ապացույց, որով կհավաստվեր, որ Երևան քաղաքի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 2017 թվականի] մարտի 1-ի թիվ ԵԱՔԴ/0370/04/16 դատական ակտով ստացած թույլտվությունից հետո [գրավառուն] բռնագանձման ծանուցում է ուղարկել [գրավատուին]: Այսինքն՝ չի պահպանվել հայցվորին օրենքով սահմանված կարգով բռնագանձման ծանուցում ուղարկելու օրենսդրական պահանջը, ինչի արդյունքում էլ տեղի ունեցած իրավունքի պետական գրանցումը չի կարող համարվել իրավաչափ»:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատը (այսուհետ՝ Վճռաբեկ դատարան) 2022 թվականի հունիսի 24-ի որոշմամբ «Հայաստանի զարգացման և ներդրումների կորպորացիա» ՈւՎԿ ՓԲԸ-ի կողմից ներկայացված վճռաբեկ բողոքը բավարարել է. ՀՀ վերաքննիչ վարչական դատարանի 2020 թվականի դեկտեմբերի 11-ի որոշումը բեկանել է և փոփոխել՝ «Լարվար» արտադրական կոոպերատիվի հայցը մերժել է:

Վճռաբեկ դատարանը, հաստատված համարելով նաև վերը նշված փաստերը, միաժամանակ նշել է, որ «(...) գրավադրված անշարժ գույքի վրա բռնագանձում տարածելը և այն իրացնելն ուղղակի վաճառքի կամ հրապարակային սակարկությունների միջոցով՝ այն գնորդի կողմից գնելու, իսկ պայմանագրով նախատեսված դեպքում նաև գրավադրված գույքն ապահովված պարտավորության և իրացման (վաճառքի) փաստացի ծախսերի դիմաց գրավառուին հանձնելու դեպքերում, տվյալ անշարժ գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքի պետական գրանցման համար հիմք են հանդիսանում իրավահաստատող փաստաթղթեր հանդիսացող՝ նոտարական կարգով վավերացված քաղաքացիաիրավական պայմանագրերը», «ինչ վերաբերում է ստորադաս դատարանների արտահայտած այն դիրքորոշմանը, որ 28.12.2016 թվականի թիվ 1043-16 գրությունը չի կարող համարվել բռնագանձման ծանուցում այն պատճառով, որ դրանով որոշակի և հստակ կերպով չի բացահայտվել գրավառուի մտադրությունը գույքն արտադատական կարգով բռնագանձելու մասին, ապա Վճռաբեկ դատարանը հարկ է համարում արձանագրել, որ Կադաստրը, որպես լիազորված մարմին, իրականացնում է գույքի նկատմամբ իրավունք-

ների և (կամ) սահմանափակումների պետական գրանցում: Ընդ որում, նշված գործառույթը վերջինս իրականացնում է համապատասխան դիմումի հիման վրա հարուցված վարչական վարույթի արդյունքում՝ իրավունքի գրանցման հիմքում դնելով իրավունքը հաստատող, իրավահաստատող փաստաթղթերի անհրաժեշտ փաթեթը և «Գույքի պետական գրանցման մասին» ՀՀ օրենքի իմաստով խոչընդոտների բացակայության դեպքում կատարում է իրավունքի պետական գրանցում: Վարչական մարմնի համար գոյություն չունի որևէ օրենսդրական մեխանիզմ բռնազանձման ծանուցման բովանդակությունը քննարկման առարկա դարձնելու և դրան գնահատական տալու համար (...):»:

2. Դիմողի դիրքորոշումները

Դիմողը նշում է, որ Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի վիճարկվող նորմում օրենսդիրն օգտագործել է «բռնազանձման ծանուցում» արտահայտությունը, սակայն չի բացահայտել, թե ինչ պահանջներ, ինչ վավերապայմաններ պետք է պարունակի փաստաթուղթը, որպեսզի որակվի որպես առանց դատարան դիմելու գրավի առարկայի բռնազանձման մասին ծանուցում (բռնազանձման ծանուցում):

Ըստ դիմողի՝ բռնազանձման ծանուցագիրը՝ որպես իր իրավական հետևանքներով իրավունքից զրկելուն հանգեցնող փաստաթուղթ, պետք է լինի որոշակի, քանի որ պատշաճ ծանուցումը չի կարող վերագրվել միայն «բռնազանձման ծանուցում» վերնագրված փաստաթուղթը հանձնելուն, պատշաճությունը վերաբերում է նաև հանձնված փաստաթղթի բովանդակությանը, քանզի, եթե այն կազմված լինի վերացական ձևակերպումների ձևով, ապա գրավատուն կգրկվի բռնազանձման ծանուցագրի օրինականությունը վիճարկելու օբյեկտիվ հնարավորությունից:

Դիմողը փաստում է, որ երբ պարտապանը և գրավատուն չեն համընկնում, եթե բռնազանձման ծանուցումը չի լինում որոշակի, գրավատուն հնարավորություն չի ունենում ճշտել՝ որքա՞ն է պարտապանի պարտավորությունը, և արդյոք գրավառուն մինչև բռնազանձման գործընթացն սկսելը պատշաճ ձևով ծանուցել է նաև գրանցում իրականացնող մարմնին:

Դիմողի կարծիքով՝ Օրենսգրքով հստակ սահմանված չէ նաև, թե ինչ պահանջների պետք է համապատասխանի բռնագանձման ծանուցումը. արդյոք պետք է այդ փաստաթղթում հստակ բացահայտվի գրավառուի մտադրությունը գույքն արտադատական կարգով բռնագանձելու մասին, թե՞ բավարար է նաև նշում, որ եթե պարտավորությունն ինչ-որ ժամկետում չկատարվի, ապա գրավառուն կարող է նախաձեռնել դատական կամ արտադատական կարգով բռնագանձման գործընթաց:

Դիմողի պնդմամբ՝ օրենսդրական բացը կամ որ նույնն է՝ բռնագանձման ծանուցման վավերապայմանների անորոշությունը, հիմք է տալիս ներպետական դատարանների բոլոր այն փաստաթղթերը, որոնց վերնագիրը նշված է բռնագանձման ծանուցում, դիտարկել որպես Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված փաստաթուղթ՝ առանց բացահայտելու այդ փաստաթղթի բովանդակությունը:

Ամփոփելով վերոգրյալը՝ նշում է, որ «(...) բռնագանձման ծանուցում ուղարկելու հանգամանքն օրենսդիրը դիտարկել է բավարար սեփականության իրավունքի դադարեցման պետական գրանցում կատարելու համար, սակայն բռնագանձման ծանուցման [անորոշ լինելու] պայմաններում ըստ էության հնարավոր չէ երաշխավորել սեփականության իրավունքի և գրավառուի դատարան դիմելու իրավունքի արդյունավետ պաշտպանությունը»:

Դիմողը նշում է նաև, որ Վճռաբեկ դատարանի կողմից Օրենքի 40-րդ հոդվածի 1-ին մասին տրված մեկնաբանությունից հետևում է, որ չնայած վարչական մարմինը, գույքի նկատմամբ անձի սեփականության իրավունքը դադարեցնելով և այլ անձի սեփականության իրավունքը գրանցելով, կայացնում է վարչական ակտ, սակայն չունի պատշաճ վարչարարության իրականացման, այդ թվում նաև՝ գրավատուի լսված լինելու իրավունքն ապահովելու պարտավորություն, ինչպես նաև բռնագանձման ծանուցման բովանդակությանը որևէ գնահատական տալու պարտավորություն: Ըստ դիմողի՝ նորմի այնպիսի մեկնաբանությունը, համաձայն որի՝ եթե առկա է նոտարական կարգով կնքված պայմանագիր, ապա վարչական մարմինն այլևս հարուցված վարչական վարույթի շրջանակում չպետք է իրականացնի բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ քննություն, չպետք է ապահովի

անձի լաված լինելու իրավունքը, հակասում է Սահմանադրության 50-րդ հոդվածով երաշխավորված՝ պատշաճ վարչարարության սկզբունքին:

Դիմողը նշում է, որ Օրենքի 40-րդ հոդվածի 1-ին մասով ամրագրված իրավակարգավորումն ուղղակի միջամտություն է նախատեսում անձի սեփականության իրավունքին, չի ամրագրում պատշաճ վարչարարության իրականացման, գրավատուի լաված լինելու իրավունքի ապահովման և բռնազանձման ծանուցումն անձամբ ստացված լինելու հավաստիացման կարգ:

3. Պատասխանողի դիրքորոշումները

Ազգային ժողովը (այսուհետ նաև՝ պատասխանող), անդրադառնալով դիմողի այն պնդմանը, որ օրենսդրի կողմից սահմանված չեն ծանուցման հատուկ վավերապայմաններ, նշում է, որ «(...) Օրենսգիրքը հստակ է բռնազանձման դատական և արտադատական կարգով իրականացման հարցում՝ նախատեսելով գույքի վրա արտադատական կարգով բռնազանձում տարածելու համաձայնության բացակայության դեպքում միայն գրավ դրված գույքի հաշվին գրավառուի (պարտատիրոջ) պահանջների բավարարում դատարանի վճռով:

Հետևաբար, անկախ այն հանգամանքից, որ որոշ դեպքերում բռնազանձման ծանուցումը իր բովանդակությամբ կարող է լինել ոչ որոշակի, դա չի կարող հանգեցնել ծանուցման վիճարկվող դրույթի հակասահմանադրականության, քանի որ դրույթն ինքնին հստակ է և կանխատեսելի՝ տալով նախնական համաձայնություն արտադատական կարգով գույքի նկատմամբ բռնազանձում տարածելուն, գրավատուն հստակորեն գիտակցել է, որ նույնիսկ բռնազանձման երկու ընթացակարգեր նախատեսելու պարագայում, բռնազանձման ծանուցումը վերաբերում է գույքը արտադատական կարգով բռնազանձմանը, քանի որ գրավ դրված գույքի հաշվին գրավառուի (պարտատիրոջ) պահանջների բավարարում դատարանի վճռով նախատեսվում է միայն գրավադրված գույքի վրա արտադատական կարգով բռնազանձում տարածելու վերաբերյալ գրավի պայմանագրով նախատեսված չլինելու դեպքում»:

Պատասխանողի պնդմամբ՝ գրավի առարկան արտադատական կարգով իրացնելու դեպքում անհրաժեշտ է, որ անձն իր համաձայնությունը հայտնի կա՛մ անմիջականորեն գրավի պայմանագրով, կա՛մ գրավի պայմանագրից առանձին՝ գրավոր համաձայնությամբ: Նման իրավակարգավորմամբ օրենսդիրն անձի կամքի հստակ արտահայտման երաշխիք է սահմանել. կամքի արտահայտումը պետք է իրականացվի բացառապես գրավոր, այն է՝ օբյեկտիվ նյութական կրիչի վրա: Հետևաբար՝ անձը նախապես համաձայնում է իր պարտավորությունները պատշաճ չկատարելու դեպքում հնարավոր իրավական հետևանքներին, և այս մասով այդ հետևանքները կանխատեսելի են վերջինիս համար:

Ըստ պատասխանողի՝ օրենսդրի կողմից գրավառուի՝ գրավատուին պատշաճ կարգով ծանուցելու պարտականության ամրագրումը նպատակ է հետապնդում երաշխավորելու գրավատուի դատական պաշտպանության իրավունքը: Միևնույն ժամանակ օրենսդրի նպատակն է եղել կանխել անբարեխիղճ գրավատուի կողմից իր իրավունքների հնարավոր չարաշահումները, նվազեցնել գրավառուի նկատմամբ ունեցած պարտավորությունների չկատարման կամ ոչ պատշաճ կատարման ռիսկերը, պահպանել գրավառուի պահանջի բավարարման ապահովումը, ինչպես նաև խուսափել այն բոլոր հնարավոր իրավիճակներից, երբ գրավառուի հանդեպ ունեցած գրավատուի պարտավորության կատարումը կարող է դառնալ անհնարին:

4. Գործի շրջանակներում պարզելու ենթակա հանգամանքները

Սույն սահմանադրաիրավական վեճի շրջանակներում վիճարկվող իրավադրույթների սահմանադրականությունը պարզելու համար Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում, մասնավորապես, անդրադառնալ հետևյալ հարցադրմանը.

արդյո՞ք Օրենսգրքի և Օրենքի վիճարկվող դրույթներն ապահովում են Սահմանադրության 60-րդ հոդվածով երաշխավորված սեփականության և Սահմանադրության 61-րդ հոդվածով երաշխավորված դատական պաշտպանության իրավունքների արդյունավետ իրականացման համար անհրաժեշտ կազմակերպական կառուցակարգեր և ընթացակար-

գեր, ինչպես նաև արդյո՞ք Օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը համապատասխանում է Սահմանադրության 79-րդ հոդվածով ամրագրված որոշակիության սկզբունքին:

5. Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումները

5.1. Սահմանադրության 75-րդ հոդվածի համաձայն՝ հիմնական իրավունքները և ազատությունները կարգավորելիս օրենքները սահմանում են այդ իրավունքների և ազատությունների արդյունավետ իրականացման համար անհրաժեշտ կազմակերպական կառուցակարգեր և ընթացակարգեր:

Սահմանադրության 60-րդ հոդվածը սահմանում է սեփականության իրավունքը: Ընդ որում՝ նշված հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերում ամրագրված դրույթները կազմում են սեփականության իրավունքի հիմնական բովանդակությունը՝ ամրագրելով այն իրավազորությունները, որոնցից յուրաքանչյուր ոք անարգել պետք է կարողանա օգտվել սեփականության հիմնական իրավունքն իրականացնելիս, այսինքն՝ անձը պետք է առանց որևէ խոչընդոտի կարողանա իրականացնել սեփականությունն իր հայեցողությամբ տիրապետելու իրավունքը, օգտագործելու իրավունքը, տնօրինելու իրավունքը, ինչպես նաև ժառանգելու իրավունքը: Միաժամանակ Սահմանադրությունը նախատեսում է, որ սեփականության իրավունքը կարող է սահմանափակվել միայն օրենքով՝ հանրության շահերի կամ այլոց հիմնական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով (Սահմանադրության 60-րդ հոդվածի 3-րդ մաս):

Սահմանադրական դատարանը, անդրադառնալով սեփականության իրավունքի անձեռնմխելիության երաշխիքների ապահովման հարցում հանրային իշխանության պոզիտիվ պարտականությանը, 2018 թվականի հոկտեմբերի 30-ի ՍԴՈ-1432 որոշմամբ արձանագրել է, որ այն ներառում է հետևյալը.

առաջին՝ առանց որևէ խտրականության ճանաչել և պաշտպանել սեփականության իրավունքն անկախ դրա դրսևորման ձևերի,

երկրորդ՝ երաշխավորել սեփականության իրավունքի պաշտպանությունը՝ նախադրյալներ ստեղծելով սեփականատիրոջ կողմից օրինական հիմքով իրեն պատկանող

գույքի ազատ տիրապետման, օգտագործման և տնօրինման, ինչպես նաև սեփականության բոլոր ձևերի ազատ զարգացման և հավասար իրավական պաշտպանության համար,

Երրորդ՝ Սահմանադրությամբ կանխորոշված նպատակով սահմանել սեփականության իրավունքի իրացման ազատության օրենքով թույլատրելի շրջանակը,

չորրորդ՝ երաշխավորել օրենքով սահմանված դեպքերում՝ դատական կարգով անձին սեփականությունից զրկելու, ինչպես նաև հանրության գերակա շահերի ապահովման նպատակով սեփականությունը հարկադիր օտարելու և նախնական ու համարժեք փոխհատուցում ապահովելու վերաբերյալ սահմանադրաիրավական պահանջների կատարումը:

Ավելին, Սահմանադրական դատարանը, իր մի շարք որոշումներում (ՍԴՈ-92, ՍԴՈ-630, ՍԴՈ-649, ՍԴՈ-650, ՍԴՈ-667, ՍԴՈ-669, ՍԴՈ-735, ՍԴՈ-815, ՍԴՈ-901, ՍԴՈ-903, ՍԴՈ-1009, ՍԴՈ-1056, ՍԴՈ-1073, ՍԴՈ-1142, ՍԴՈ-1189, ՍԴՈ-1203, ՍԴՈ-1210 և այլն) անդրադառնալով սեփականության իրավունքի սահմանադրաիրավական բովանդակության բացահայտման, այդ իրավունքի պաշտպանության, հնարավոր սահմանափակման խնդիրներին, կարևորել է այդ բնագավառում սահմանադրական կարգի սկզբունքներից բխող իրավական միջոցների գործադրման անհրաժեշտությունը:

Սահմանադրական դատարանը փաստում է, որ անձն իր սեփականության իրավունքն իրականացնելիս կարող է պարտավորությունների կատարումն ապահովելու նպատակով գրավադրել իրեն սեփականության իրավունքով պատկանող գույքը՝ համապատասխան պայմանագիր կնքելու միջոցով: Նկատի ունենալով, որ սույն գործով վիճարկվող դրույթները փոխկապակցված են Օրենսգրքի՝ գրավի և, մասնավորապես՝ գրավադրված գույքի վրա արտադատական կարգով բռնագանձում տարածելու իրավահարաբերությունները կարգավորող դրույթների հետ, Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում դրա սահմանադրականությունը գնահատել Օրենսգրքի վերաբերելի կարգավորումների համատեքստում:

Նշված իրավահարաբերություններում գույքի սեփականատիրոջ կամքի և համաձայնության արտահայտման վերաբերյալ Սահմանադրական դատարանը 2016 թվականի հուլիսի 19-ի ՍԴՈ-1294 որոշմամբ արձանագրել է հետևյալը.

«(...) **նախ**՝ կնքելով գրավի պայմանագիրը՝ գրավատուն տալիս է իր համաձայնությունը գրավով ապահովված պարտավորությունը չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու դեպքում իրեն պատկանող գրավադրված գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքի հնարավոր դադարման վերաբերյալ,

Երկրորդ՝ գրավատուն տալիս է իր համաձայնությունը գրավով ապահովված պարտավորությունը չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու դեպքում արտադատական կարգով գույքի վրա բռնագանձում տարածելու և իրացնելու հնարավորության վերաբերյալ: Ընդ որում, համաձայն [Օ]րենսգրքի 249-րդ հոդվածի՝ նման համաձայնությունը կարող է տրվել ինչպես գրավի պայմանագրով, այնպես էլ գրավատուի և գրավառուի միջև կնքված առանձին համաձայնությամբ,

Երրորդ՝ գրավադրված գույքի վրա գրավառուի կողմից արտադատական կարգով բռնագանձում տարածելուց առաջ գրավատուն հնարավորություն ունի կա՛մ միջոցներ ձեռնարկել գրավով ապահովված պարտավորությունը կատարելու համար և դրանով կանխել գրավադրված գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքի կորուստը, կա՛մ դատական կարգով վիճարկել արտադատական կարգով բռնագանձման օրինականությունը»:

Սահմանադրական դատարանը ՍԴՈ-1294 որոշմամբ նաև փաստել է, որ վերոհիշյալ երեք հնարավոր իրավիճակներից առաջին երկուսում (որոնք կարող են համընկնել գրավի պայմանագրում արտադատական կարգով բռնագանձման պայման նախատեսվելու դեպքում) գրավադրվող գույքի սեփականատիրոջ կամաարտահայտությունը դրսևորվում է ակտիվ գործողություններով՝ համապատասխան պայմանագիր կամ համաձայնագիր կնքելու միջոցով, և այդպիսի ակտիվ գործողությունների կատարումը պարտադիր պայման է: Երրորդում սեփականատիրոջ կամքը կարող է արտահայտվել պասիվ գործողությամբ, երբ տեղեկանալով գրավադրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման մասին՝ նա չի ձեռնարկում արտադատական կարգով բռնագանձումը կասեցնելուն ուղղված՝ օրենքով սահմանված որևէ գործողություն: Վերջինիս դեպքում Սահմանադրությամբ երաշխավորված սեփականության իրավունքի պաշտպանության տեսանկյունից առանձնակի

կարևորություն ունեն սեփականատիրոջ իրավունքների ապահովման և արդյունավետ պաշտպանության իրավակարգավորումները:

Սույն գործով դիմողի կողմից վիճարկվում է, ի թիվս այլնի, Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 2-րդ մասի առաջին պարբերությունը, որը նախատեսում է գրավ դրված գույքի վրա առանց դատարան դիմելու բռնագանձում տարածելու կարգին վերաբերող իրավակարգավորումներ: Նշված դրույթով սահմանված՝ գրավադրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման վերաբերյալ գրավառուի կողմից գրավատուի ծանուցման իրավահարաբերություններն ունեն մասնավոր բնույթ: Գրավատուի սեփականության և դատական պաշտպանության հիմնական իրավունքների պարտավորեցնող ներգործությունն անմիջականորեն չի տարածվում գրավառուի վրա, քանի որ Սահմանադրության 3-րդ հոդվածի 3-րդ մասից հետևում է, որ հանրային իշխանությունը սահմանափակված է մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքներով և ազատություններով՝ որպես անմիջականորեն գործող իրավունք: Այդուհանդերձ, Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ թե՛ գրավադրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման վերաբերյալ գրավառուի կողմից գրավատուի ծանուցման հարաբերությունների կարգավորմանն ուղղված իրավանորմերը, թե՛ իրավակիրառ պրակտիկայում դրանց տրվող մեկնաբանությունները պետք է հաշվի առնեն գրավատուի հիմնական իրավունքները: Այլ կերպ՝ գրավատուի հիմնական իրավունքների պաշտպանությունը պետք է ապահովված լինի նաև քաղաքացիական իրավունքի նորմերի միջոցով, այդ թվում՝ գրավադրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման գործընթացի նորմատիվ կարգավորման շրջանակում:

Սահմանադրական դատարանը ՍԴՈ-1294 որոշմամբ առանձնացրել է գրավադրված գույքի նկատմամբ սեփականատիրոջ իրավունքների ապահովման իրավական երաշխիքները, որոնք հետևյալն են.

«1) գրավատուի պատշաճ ծանուցումը գրավադրված գույքի վրա արտադատական կարգով բռնագանձում տարածելու մասին (բռնագանձման ծանուցում),

2) արտադատական կարգով բռնագանձման օրինականության դատական վիճարկման հնարավորությունը,

3) գրավադրված գույքի նկատմամբ արտադատական կարգով բռնագանձում տարածելը գրավառուի կողմից բռնագանձման ծանուցումը պարտապանին հանձնելուց երկու ամիս հետո,

4) գրավառուի կողմից գրավի առարկայի իրացումը տվյալ պահին շուկայում գործող ողջամիտ գնով»:

Վերոգրյալի համատեքստում անդրադառնալով գրավադրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման մասին գրավատուի ծանուցման հարցին՝ Սահմանադրական դատարանը 2022 թվականի նոյեմբերի 1-ի ՍԴՈ-1667 որոշմամբ արտահայտել է այն իրավական դիրքորոշումը, որ գրավադրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման մասին գրավատուի ծանուցման վերաբերյալ իրավակարգավորումները չպետք է կրեն ձևական բնույթ, այլ պետք է ուղղված լինեն գրավատուի՝ Սահմանադրությամբ երաշխավորված սեփականության իրավունքի ապահովմանը և պաշտպանությանը: Այսինքն՝ նշված ծանուցմանը վերաբերող կարգավորումները և դրանց կիրառումը պետք է ապահովեն գրավատուի կողմից իրեն հասանելի իրավական միջոցների գործադրման, մասնավորապես՝ գրավով ապահովված պարտավորությունը կատարելու, ինչպես նաև արտադատական կարգով բռնագանձման օրինականությունը դատական կարգով վիճարկելու հնարավորություն: Վերոգրյալ նպատակն իրագործելու համար օրենսդրությամբ պետք է նախատեսված լինեն գրավադրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման գործընթացի վերաբերյալ այնպիսի կարգավորումներ, որոնք կբացառեն ծանուցման թերի/ոչ պատշաճ կառուցակարգի հետևանքով գրավատուի՝ բռնագանձման գործընթացի մասին իրազեկված չլինելու հնարավորությունը՝ վերջինիս համար ապահովելով օրենքով սահմանված կարգով իր սեփականության իրավունքի պաշտպանությունը գործնականում իրականացնելու պայմաններ:

Միաժամանակ, գրավադրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման մասին գրավատուի ծանուցման հարցի համատեքստում սեփականության իրավունքի պաշտպանությունը սերտորեն կապված է դատական պաշտպանության իրավունքի հետ:

Սահմանադրության 61-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք ունի իր իրավունքների և ազատությունների արդյունավետ դատական պաշտպանության իրավունք:

Դատական պաշտպանության իրավունքը սահմանադրական հիմնական այն իրավունքներից է, որի իրականացմամբ ապահովվում է նաև մի շարք այլ իրավունքների պատշաճ իրականացումը, դրանց պաշտպանությունը: Սահմանադրական դատարանն իր որոշումներում արտահայտել է դատական պաշտպանության սահմանադրական իրավունքի բովանդակության բացահայտմանն ուղղված մի շարք իրավական դիրքորոշումներ:

Այսպես՝ Սահմանադրական դատարանը 2020 թվականի դեկտեմբերի 8-ի ՍԴՈ-1571 որոշմամբ արձանագրել է, որ իրավունքների պաշտպանության միջոցների շարքում դատական պաշտպանությունն առանձնահատուկ տեղ է գրավում, քանի որ իրականացվում է իշխանության տարանջատման համակարգում ինքնուրույն և անկախ կարգավիճակ ունեցող մարմնի կողմից: Դատական պաշտպանության իրավունքը բնութագրվում է որպես անձի հիմնական անօտարելի իրավունքներից մեկը և միաժամանակ որպես այլ իրավունքների ու ազատությունների ապահովման միջոց և երաշխիք: Պետությունը պետք է ստեղծի անհրաժեշտ երաշխիքներ մարդու իրավունքների և ազատությունների արդյունավետ իրացման համար: Պետությունը պարտավորվում է ոչ միայն ճանաչել, պահպանել և պաշտպանել իրավունքները և ազատությունները, այլև ստեղծել պետական-իրավական այնպիսի կառուցակարգեր, որոնք արդյունավետ ձևով կարող են կանխել, վերացնել դրանց ցանկացած խախտումներ, վերականգնել խախտված իրավունքներն ու ազատությունները:

Նշված որոշմամբ Սահմանադրական դատարանը հստակ արձանագրել է դատական պաշտպանության իրավունքի՝ անձի հիմնական անօտարելի իրավունքներից մեկը, ինչպես նաև այլ իրավունքների ու ազատությունների ապահովման միջոց և երաշխիք

լինելը: Միաժամանակ, Սահմանադրական դատարանն արձանագրել է մարդու իրավունքների և ազատությունների արդյունավետ իրականացման համար անհրաժեշտ երաշխիքներ ստեղծելու պետության պարտականությունը:

2020 թվականի նոյեմբերի 17-ի ՍԴՈ-1559 որոշմամբ Սահմանադրական դատարանն արձանագրել է, որ դատական պաշտպանության և արդար դատաքննության սահմանադրական իրավունքների արդյունավետ կենսագործումն ապահովելու համար պետք է օրենսդրորեն երաշխավորել ինչպես դատարանի մատչելիության, դատարան դիմելու հնարավորության ապահովման, այնպես էլ՝ գործն անկախ և անաչառ դատարանի կողմից արդարության պահանջների՝ մրցակցության և հավասարության սկզբունքների պահպանմամբ քննելու իրավական հնարավորությունը:

Սահմանադրական դատարանը 2016 թվականի մարտի 10-ի ՍԴՈ-1257 որոշման մեջ նշել է, որ անձի իրավունքների ու ազատությունների դատական պաշտպանության իրավունքի իրացումը երաշխավորելու տեսանկյունից ընդհանրապես առաջնահերթ կարևոր է, թե որքանո՞վ է մատչելի (հասանելի) արդարադատությունը, ինչպիսի՞ իրավական պայմաններ են առաջադրված դատարան դիմելու իրավունքն իրացնելու, հետևաբար, նաև դրանով պայմանավորված՝ դատավարական (քրեական, քաղաքացիական և վարչական) կոնկրետ ընթացակարգի շրջանակներում արդար, հրապարակային դատաքննությամբ անձի խախտված իրավունքներն ու ազատությունները վերականգնելու համար: Առանց անձի՝ դատարան դիմելու կամահայտ դրսևորման, դատական պաշտպանության իրավունքի իրացումը և ընդհանրապես արդարադատության իրականացումն իրավաբանորեն անհրազործելի են: Դատարան դիմելու իրավունքի իրացման կարգն ու պայմանները սահմանվում են օրենքով: Չնայած այդ իրավունքն անմիջականորեն նախատեսված չէ Սահմանադրությամբ, այնուհանդերձ, բխում է Սահմանադրության 61-րդ և 63-րդ հոդվածների սահմանադրաիրավական բովանդակությունից: Դատարան դիմելու՝ անձի իրավունքի իրացման երաշխավորումն իրավական առաջնահերթ նախապայման է անձի սահմանադրական իրավունքներն ու ազատությունները դատական կարգով պաշտպանելու համար:

Այսինքն՝ դատական պաշտպանության իրավունքի իրականացումը երաշխավորելու տեսանկյունից Սահմանադրական դատարանը, առաջին հերթին, կարևորել է արդարադատության մատչելիության (հասանելիության) գնահատումը, ինչպես նաև դատարան դիմելու իրավունքն իրականացնելու համար առաջադրված իրավական պայմանների բնույթը: Ավելին՝ Սահմանադրական դատարանն անձի՝ դատարան դիմելու իրավունքի իրականացման երաշխավորումը դիտարկել է որպես սահմանադրական իրավունքների և ազատությունների դատական կարգով պաշտպանության առաջնահերթ նախապայման:

Անդրադառնալով գրավադրված գույքի նկատմամբ սեփականատիրոջ իրավունքների ապահովման իրավական երաշխիքներին՝ Սահմանադրական դատարանը 2016 թվականի հուլիսի 19-ի ՍԴՈ-1294 որոշմամբ, որպես գրավադրված գույքի նկատմամբ սեփականատիրոջ իրավունքների ապահովման իրավական երաշխիք, առաջնահերթ կարևորել է գրավատուի պատշաճ ծանուցման ապահովումը, այնուհետև՝ դրա հիման վրա գրավատուի կողմից արտադատական կարգով բռնագանձման օրինականության դատական վիճարկման հնարավորությունը: Միաժամանակ, Սահմանադրական դատարանն այս համատեքստում կարևորել է օրենքով սահմանված՝ գրավառուի կողմից բռնագանձման ծանուցումը պարտապանին հանձնելուց միայն երկու ամիս հետո գրավադրված գույքի նկատմամբ արտադատական կարգով բռնագանձում տարածելու պահանջի պահպանումը, որը ևս գրավադրված գույքի նկատմամբ սեփականատիրոջ իրավունքների ապահովման իրավական երաշխիք է: Այս իրավական երաշխիքներն են, որ խնդրո առարկա իրավահարաբերություններում համակարգային առումով ուղղված են անձի՝ Սահմանադրությամբ երաշխավորված դատական պաշտպանության իրավունքի պատշաճ իրացման ապահովմանը:

Սահմանադրական դատարանը մեկ այլ՝ 2022 թվականի նոյեմբերի 1-ի ՍԴՈ-1667 որոշմամբ արձանագրել է, որ «Օրենսգրքի [249-րդ և 252-րդ] հոդվածների բովանդակությունից ակնհայտ է, որ օրենսդիրը դրանցով ամրագրված իրավակարգավորումների հիմքում դրել է գրավադրված գույքի նկատմամբ սեփականատիրոջ իրավունքների ապահովման պատշաճ իրավական երաշխիքներ նախատեսելու նպատակը՝ այդ տեսանկյունից

առաջնահերթ կարևորելով գրավատուի պատշաճ ծանուցման, ինչպես նաև դրա հիման վրա՝ գրավատուի՝ բռնագանձման օրինականությունը *դատական կարգով վիճարկելու* և բռնագանձումը դադարեցնելու իրավական հնարավորության ապահովումը:

Միաժամանակ օրենսդիրը նախատեսել է հստակ երկամսյա ժամկետ՝ գրավատուի կողմից իր իրավունքների պաշտպանությանն ուղղված վերոնշյալ իրավական երաշխիքների իրացումը, գործնականում դրանց կենսագործումն ապահովելու նպատակով, որը ևս գրավատուի հիմնական իրավունքների պաշտպանության կարևոր իրավական երաշխիք է: Այս իրավական երաշխիքները նաև ուղղված են անձի՝ Սահմանադրությամբ երաշխավորված՝ *դատական պաշտպանության իրավունքի ապահովմանը*, ուստի դրանց պատշաճ իրացման ապահովումն ունի հիմնաքարային նշանակություն»:

Վերահաստատելով իր նախորդ որոշումներով արտահայտած վերը նշված դիրքորոշումները՝ Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ դրանք սկզբունքային նշանակություն ունեն սույն սահմանադրաիրավական վեճի լուծման տեսանկյունից:

5.2. Օրենսգրքի վիճարկվող դրույթի և դրա հետ փոխկապակցված՝ Օրենսգրքի վերաբերելի այլ դրույթների համալիր վերլուծությունից հետևում է, որ՝

1) գրավառուի (պարտատիրոջ) պահանջները բավարարելու համար գրավ դրված գույքի վրա կարող է բռնագանձում տարածվել պարտապանի կողմից գրավով ապահովված պարտավորությունը չկատարելու կամ անպատշաճ կատարելու այնպիսի հանգամանքներում, որոնց համար վերջինս պատասխանատվություն է կրում (Օրենսգրքի 248-րդ հոդված).

2) գրավառուն իր պահանջի բավարարման նպատակով իրավունք ունի առանց դատարան դիմելու գրավի առարկայի վրա բռնագանձում տարածելու և իրացնելու այն, այդ թվում՝ գրավ դրված գույքը հիմնական պարտավորության համապատասխան չափի դիմաց գրավառուին կամ գրավառուի նշած երրորդ անձին ի սեփականություն հանձնելու, եթե դա նախատեսված է գրավի պայմանագրով, կամ առկա է գրավառուի և գրավատուի միջև կնքված գրավոր համաձայնություն, իսկ եթե գրավի պայմանագիր կնքելու համար պահանջվել է երրորդ անձի համաձայնություն կամ թույլտվություն, ապա նաև վերջինիս

գրավոր համաձայնությունը՝ առանց դատարանի վճռի գրավ դրված գույքի իրացման մասին (Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 1-ին մաս)։

3) գրավով ապահովված պարտավորությունը չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու դեպքում գրավառուն պետք է գրավոր՝ պատշաճ ձևով ծանուցի գրավատուին և պարտապանին (եթե գրավատուն և պարտապանը տարբեր սուբյեկտներ են) առանց դատարան դիմելու գրավի առարկայի բռնագանձման մասին (բռնագանձման ծանուցում), իսկ այն դեպքում, երբ գրավի իրավունքը ենթակա է գրանցման (այդ թվում՝ պետական գրանցման), գրավառուն մինչև գրավի բռնագանձման գործընթացն սկսելը, ինչպես նաև գրավի բռնագանձման գործընթացը դադարեցնելու կամ ավարտվելու դեպքում պարտավոր է այդ մասին պատշաճ ձևով ծանուցել նաև գրանցում իրականացնող մարմնին (Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 2-րդ մաս)։

4) բռնագանձման ծանուցումը գրավատուին և պարտապանին (եթե գրավատուն և պարտապանը տարբեր սուբյեկտներ են), իսկ կիրառության դեպքում՝ նաև գրանցում իրականացնող մարմնին հանձնելուց երկու ամիս հետո գրավառուն իրավունք ունի գրավատուի անունից իրացնելու գրավի առարկան ուղղակի վաճառքի կամ հրապարակային սակարկությունների միջոցով, եթե գրավատուն և գրավառուն գրավի առարկայի իրացման այլ կարգ չեն նախատեսել։ Նշված երկամսյա ժամկետի պահպանման պահանջը չի գործում, եթե պարտապանը և գրավատուն (եթե գրավատուն և պարտապանը տարբեր սուբյեկտներ են) բռնագանձման ծանուցումն ստանալուց հետո սահմանված կարգով գրավոր համաձայնություն են տվել գրավի առարկայի բռնագանձման վերաբերյալ (Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 2-րդ մաս)։

5) գրավ դրված գույքն իրացվում (վաճառվում) է հրապարակային սակարկություններով՝ հրապարակային սակարկությունների մասին օրենքով սահմանված կարգով, եթե նոտարական կարգով վավերացված գրավի պայմանագրով կամ գրավառուի և գրավատուի միջև կնքված ու նոտարական կարգով վավերացված համաձայնությամբ գրավ դրված գույքի իրացման (վաճառքի) այլ կարգ չի սահմանվել (Օրենսգրքի 250-րդ հոդվածի 1-ին մաս)։

6) գրավ դրված գույքի՝ օրենքով սահմանված կարգով իրացման (վաճառքի) ընթացքում, եթե աճուրդը չկայացած է համարվել աճուրդի ընթացքում որևէ մասնակցի կողմից գույքի մեկնարկային գնի ավելացում չկատարվելու պատճառով, գրավառուն յոթ օրվա ընթացքում իրավունք ունի պահանջել գրավ դրված գույքը գրավով ապահովված պարտավորության և իրացման (վաճառքի) փաստացի ծախսերի դիմաց հանձնել իրեն՝ վճարելով գրավ դրված գույքի իրացման (վաճառքի) ծախսերը (Օրենսգրքի 250-րդ հոդվածի 2-րդ մաս):

Փաստորեն, Օրենսգիրքն ուղղակի նշում է պարունակում գրավ դրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման և իրացման երեք եղանակի մասին՝ 1) գույքի իրացում (վաճառք) հրապարակային սակարկություններով, 2) գրավ դրված գույքն ուղղակի վաճառքի միջոցով երրորդ անձին ի սեփականություն հանձնում, 3) գրավ դրված գույքը գրավառուին ի սեփականություն հանձնում: Ընդ որում, անկախ գրավ դրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման և իրացման եղանակից՝ գրավառուն պարտավոր է պատշաճ ձևով ծանուցել գրավատուին առանց դատարան դիմելու գրավի առարկայի բռնագանձման մասին: Այսինքն՝ արտադատական կարգով բռնագանձման վերաբերյալ գրավատուին պատշաճ ձևով ծանուցելու պահանջի պահպանումը պայմանավորում է դրան հաջորդող և դրա հետ փոխկապակցված մյուս ընթացակարգերի իրավաչափությունը թե՛ գույքը հրապարակային սակարկություններով իրացնելու (վաճառելու), թե՛ գրավ դրված գույքն ուղղակի վաճառքի միջոցով երրորդ անձին ի սեփականություն հանձնելու, և թե՛ գրավ դրված գույքը գրավառուին ի սեփականություն հանձնելու դեպքում:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ օրենսդիրը, գրավառուի համար սահմանելով գրավի պայմանագրով կամ գրավառուի և գրավատուի միջև կնքված գրավոր համաձայնությամբ նախատեսված լինելու դեպքում գրավադրված գույքն արտադատական կարգով բռնագանձելու հնարավորություն, միաժամանակ նախատեսել է բռնագանձման գործընթացի վերաբերյալ տեղեկատվության՝ գրավատուին հասանելիության որոշակի երաշխիքներ՝ ելնելով անձի սեփականության և դատական պաշտպանության

իրավունքների արդյունավետ իրականացման հնարավորություն ապահովելու անհրաժեշտությունից:

Սահմանադրական դատարանը գրավատուի՝ գրավադրված գույքն արտադատական կարգով բռնագանձելու գործընթացի վերաբերյալ տեղեկատվություն ստանալու և դրանով պայմանավորված՝ նշված գործընթացի դեմ իր իրավունքների իրավական պաշտպանության մեխանիզմներից օգտվելու համար երաշխիք է համարում Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 2-րդ մասի առաջին պարբերությամբ նախատեսված կարգավորումը, որով օրենսդիրը հստակորեն ամրագրել է գրավատուին և պարտապանին (եթե գրավատուն և պարտապանը տարբեր սուբյեկտներ են) առանց դատարան դիմելու գրավի առարկայի բռնագանձման մասին գրավոր՝ պատշաճ ձևով ծանուցելու գրավառուի պարտականությունը: Նշված իրավակարգավորումից ուղղակիորեն բխում է, որ գրավատուին հասցեագրված բռնագանձման ծանուցումը պետք է լինի բավականաչափ որոշակի, արտահայտի գրավառուի հստակ կամահայտնությունը՝ գրավադրված գույքի վրա արտադատական կարգով բռնագանձում տարածելու վերաբերյալ, չունենա վերացական ձևակերպում, կառուցված չլինի ենթադրությունների հիման վրա: Նշված եզրահանգման հիմքում ընկած է այն հանգամանքը, որ բռնագանձման ծանուցումն այն փաստաթուղթն է, որն ստանալով՝ անձը հնարավորություն է ունենում գործնականում իրացնելու իր իրավունքների պաշտպանությանն ուղղված՝ օրենսդրությամբ նախատեսված իրավական երաշխիքները:

Վերոգրյալի կապակցությամբ Սահմանադրական դատարանն ընդգծում է, որ գրավադրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման գործընթացում սեփականության և դատական պաշտպանության իրավունքների արդյունավետ իրականացման համար գրավատուն պետք է տիրապետի նախատեսվող բռնագանձման գործընթացի վերաբերյալ ամբողջական տեղեկատվությանը, քանի որ միայն այդ դեպքում գրավատուն կարող է արդյունավետորեն գործադրել իր հիմնական իրավունքների ապահովմանը և պաշտպանությանն ուղղված՝ օրենսդրությամբ նախատեսված մեխանիզմները: Հետևաբար՝ բռնագանձման ծանուցումը պետք է ունենա այնպիսի բովանդակություն, որը գրավատուի մոտ կձևավորի համոզմունք, որ բռնագանձման ծանուցումն ստանալուն հաջորդող

ժամանակահատվածում իր պասիվ վարքագծի, այն է՝ գրավադրված գույքի նկատմամբ սեփականատիրոջ իրավունքների ապահովման իրավական երաշխիքներից չօգտվելու անխուսափելի հետևանքը լինելու է գրավադրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձումը: Հակառակ պարագայում, եթե բռնագանձման ծանուցումն ստանալով՝ գրավատուն չկարողանա հստակ պատկերացում կազմել իր անգործության հետևանքների մասին (օրինակ, արդյո՞ք գրավառուն հաստատական է գրավադրված գույքը բռնագանձելու հարցում, արդյոք բռնագանձումն իրականացվելու է դատակա՞ն, թե՞ արտադատական կարգով և այլն), ապա այդ ծանուցումը չի ստեղծի անհրաժեշտ պայմաններ գրավատուի իրավունքների ապահովման իրավական երաշխիքների կենսագործման համար, ուստի՝ չի ծառայի իր նպատակին:

Միաժամանակ Սահմանադրական դատարանը փաստում է, որ Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 3-րդ մասով օրենսդիրը սահմանել է, թե որն է նշված հոդվածի իմաստով պատշաճ ծանուցումը: Նշված դրույթի համաձայն՝ նույն հոդվածով սահմանված պատշաճ ծանուցում կամ բռնագանձման մասին ծանուցումը գրավատուին կամ պարտապանին պատշաճ կարգով հանձնված է համարվում, եթե ծանուցումը կատարվել է Օրենսգրքի 20.1 գլխով սահմանված կարգով: Իսկ նշված գլխում ներառված 330.1-ին հոդվածի 4-րդ մասը սահմանում է, որ օրենքով կամ պայմանագրով կամ կանոնադրությամբ կամ «Արժեթղթերի շուկայի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված արժեթղթերի թողարկման ազդագրով ծանուցման համար նախատեսված պարտադիր ընթացակարգեր ու պայմաններ նախատեսված չլինելու դեպքում ծանուցումը համարվում է պատշաճ, եթե կատարվել է պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ, առձեռն փոխանցմամբ, իսկ դրանց անհնարինության դեպքում՝ օրենքով սահմանված հրապարակային եղանակով: Փաստորեն, օրենսդիրն Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 2-րդ մասի առաջին պարբերությամբ նախատեսված բռնագանձման ծանուցմանը ներկայացրել է թե՛ բովանդակային, թե՛ ծանուցման կարգին վերաբերող պահանջներ, որոնք չպահպանելը հանգեցնում է բռնագանձման ծանուցման բացակայության՝ դրանով իսկ բացառելով գրավադրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձումը, իսկ նման պայմաններում

կատարված արտադատական կարգով բռնագանձման գործընթացը չի կարող լինել օրինական:

Վերոգրյալի հաշվառմամբ Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենսդրի կողմից Օրենսգրքում գրավատուի համար նախատեսվել են գրավադրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման գործընթացի վերաբերյալ տեղեկատվության հասանելիությունը և դրանով պայմանավորված՝ սեփականության և դատական պաշտպանության իրավունքների արդյունավետ իրականացումն ապահովող անհրաժեշտ կազմակերպական կառուցակարգեր և ընթացակարգեր:

Անդրադառնալով դիմողի այն դիրքորոշմանը, համաձայն որի՝ վիճարկվող դրույթով օրենսդիրը չի բացահայտել, թե ինչ տեղեկատվություն պետք է պարունակի փաստաթուղթը, որպեսզի որակվի որպես առանց դատարան դիմելու գրավի առարկայի բռնագանձման մասին ծանուցում, Սահմանադրական դատարանը նախ արձանագրում է, որ իր բազմաթիվ որոշումներում արդեն իսկ անդրադարձել է որոշակիության սկզբունքին՝ նշելով, մասնավորապես, հետևյալը.

- «(...) օրենքը պետք է համապատասխանի նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի մի շարք վճիռներում արտահայտված այն իրավական դիրքորոշմանը, համաձայն որի՝ որևէ իրավական նորմ չի կարող համարվել «օրենք», եթե այն չի համապատասխանում իրավական որոշակիության (...) սկզբունքին, այսինքն՝ ձևակերպված չէ բավարար աստիճանի հստակությամբ, որը թույլ տա քաղաքացուն դրա հետ համատեղելու իր վարքագիծը» (18.04.2006թ. ՍԴՈ-630),

- «Իրավական պետության սկզբունքը, ի թիվս այլոց, պահանջում է նաև իրավական օրենքի առկայություն: Վերջինս պետք է լինի բավականաչափ մատչելի՝ իրավունքի սուբյեկտները պետք է համապատասխան հանգամանքներում հնարավորություն ունենան կողմնորոշվելու՝ թե տվյալ դեպքում ինչ իրավական նորմեր են կիրառվում: Նորմը չի կարող համարվել «օրենք», եթե այն ձևակերպված չէ բավարար ճշգրտությամբ, որը թույլ կտա իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց դրան համապատասխանեցնել իրենց

վարքագիծը. նրանք պետք է հնարավորություն ունենան կանխատեսել այն հետևանքները, որոնք կարող է առաջացնել տվյալ գործողությունը» (13.05.2008թ. ՍԴՈ-753),

- « (...) իրավական որոշակիության ապահովման տեսանկյունից օրենսդրության մեջ օգտագործվող հասկացությունները պետք է լինեն հստակ, որոշակի և չհանգեցնեն տարաբնույթ մեկնաբանությունների կամ շփոթության» (02.12.2014թ. ՍԴՈ-1176),

- «Առավել ևս իրավունքի գերակայության սկզբունքի որդեգրման շրջանակներում օրենքում ամրագրված իրավակարգավորումները պետք է անձի համար կանխատեսելի դարձնեն իր իրավաչափ ակնկալիքները: Բացի դրանից, իրավական որոշակիության սկզբունքը, լինելով իրավական պետության հիմնարար սկզբունքներից մեկը, ենթադրում է նաև, որ իրավահարաբերությունների բոլոր սուբյեկտների, այդ թվում՝ իշխանության կրողի գործողությունները պետք է լինեն կանխատեսելի ու իրավաչափ» (09.06.2015թ. ՍԴՈ-1213),

- «Նույնիսկ իրավական նորմի առավելագույն հստակությամբ ձևակերպման դեպքում դատական մեկնաբանությունը չի բացառվում: Իրավադրույթների պարզաբանման և փոփոխվող հանգամանքներին՝ զարգացող հասարակական հարաբերություններին դրանց համապատասխանեցման անհրաժեշտությունը միշտ էլ առկա է: Հետևաբար, օրենսդրական կարգավորման որոշակիությունը և ճշգրտությունը չեն կարող բացարձականացվել՝ նույնիսկ ոչ բավարար հստակությունը կարող է լրացվել դատարանի մեկնաբանություններով» (03.05.2016թ. ՍԴՈ-1270),

- «(...) իրավական որոշակիության սկզբունքը ենթադրում է նաև դատարանների որոշումների հստակություն և կանխատեսելիություն, ինչը թույլ է տալիս իրավահարաբերությունների մասնակիցներին համապատասխան պատկերացում կազմել իրենց վարքագծի հնարավոր հետևանքների մասին» (03.05.2016թ. ՍԴՈ-1270):

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը նույնպես իր վճիռներում բազմիցս անդրադարձել է իրավական որոշակիության սկզբունքին: Մասնավորապես՝ Բուսույոկն ընդդեմ Մոլդովայի գործով (*case of Busuioc v. Moldova, application no. 61513/00, 21/12/2004*) վճռում Եվրոպական դատարանը գտել է, որ «օրենքով նախատեսված» արտահայտության պահանջներից մեկն այն է, որ համապատասխան միջոցը պետք է լինի

կանխատեսելի: Նորմը չի կարող համարվել «օրենք», քանի դեռ ձևակերպված չէ բավարար հստակությամբ, որպեսզի անձին հնարավորություն տա կարգավորելու իր վարքագիծը. անձը պետք է կարողանա տվյալ հանգամանքներում ողջամիտ կերպով կանխատեսել իր տվյալ գործողության հետևանքները:

Մեկ այլ գործով կայացրած վճռով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը նշել է, որ չնայած սահմանումների որոշակիությունը խիստ ցանկալի է, միաժամանակ անհրաժեշտ է խուսափել դրանց չափազանց կոշտ լինելուց. իրավունքը պետք է ունակ լինի հետևել փոփոխվող հանգամանքներին: Այդ իսկ պատճառով հաճախ օրենքներում առկա են տերմիններ, որոնք քիչ թե շատ անորոշ են: Դրանց մեկնաբանումը և կիրառումը դատական պրակտիկայի խնդիր է (*case of the Sunday Times v. the United Kingdom, application no. 6538/74, 26/04/1979*):

Օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը, ինչպես նշվեց, սահմանում է, որ գրավառուն գրավոր՝ պատշաճ ձևով ծանուցում է գրավատուին և պարտապանին (եթե գրավատուն և պարտապանը տարբեր սուբյեկտներ են) առանց դատարան դիմելու գրավի առարկայի բռնագանձման մասին (բռնագանձման ծանուցում): Այդ դրույթում նշված բռնագանձման գործընթացի վերաբերյալ պատշաճ ծանուցումը, ի թիվս այլնի, ենթադրում է այնպիսի բովանդակությամբ փաստաթղթի առկայություն, որը կարտահայտի գրավադրված գույքի վրա արտադատական կարգով բռնագանձում տարածելու վերաբերյալ գրավառուի հստակ կամահայտնությունը: Հետևաբար՝ օրենսդիրն Օրենսգրքում բավարար հստակությամբ սահմանել է, թե ինչ է ենթադրում գրավադրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման վերաբերյալ գրավատուի ծանուցումը, ուստի՝ անձը ողջամիտ սահմաններում ի վիճակի է կանխատեսելու իր վարքագծի հետևանքները և հնարավորություն ունի իր վարքագիծը ներդաշնակեցնել սահմանված պահանջներին: Միաժամանակ Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում փաստել, որ համապատասխան փաստաթուղթն Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 2-րդ մասի առաջին պարբերությամբ նախատեսված բռնագանձման ծանուցում համարելու հարցի պարզումը, ելնելով տվյալ գործի փաստական հանգամանքներից, իրավակիրառ պրակտիկայի, մասնավորապես՝ եռաստիճան դատա-

կան համակարգի իրավասության տիրույթում է, և քննարկվող իրավակարգավորման կապակցությամբ միասնական պրակտիկայի ձևավորումը կնպաստի իրավական կանխատեսելիության բարձրացմանը:

Նման պայմաններում Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 2-րդ մասի առաջին պարբերությունը որոշակիության առումով սահմանադրականության խնդիր չի հարուցում և միաժամանակ ապահովում է գրավատուի սեփականության և դատական պաշտպանության իրավունքների արդյունավետ իրականացման համար անհրաժեշտ կառուցակարգ:

5.3. Վերոգրյալ վերլուծությունների լույսի ներքո քննարկման առարկա դարձնելով Օրենքի վիճարկվող դրույթի (հաշվի առնելով դրան իրավակիրառ պրակտիկայում տրված մեկնաբանությունը)՝ Սահմանադրության 60-րդ և 61-րդ հոդվածներին՝ համակցված Սահմանադրության 75-րդ հոդվածի հետ, համապատասխանության հարցը՝ Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է հետևյալը.

Օրենքի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ նույն օրենքով սահմանված կարգով գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման համար հիմք են հանդիսանում իրավահաստատող փաստաթղթերը, իսկ նույն օրենքի 4-րդ գլխով նախատեսված պետական գրանցման առանձնահատկությունների դեպքերում՝ նաև այդ գլխով սահմանված փաստաթղթերը:

Օրենքի՝ «Պետական գրանցման առանձնահատկությունները» վերնագիրը կրող 4-րդ գլխում ներառված 40-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ օրենքով նախատեսված դեպքերում գրավառուի կողմից հիփոթեքի առարկա անշարժ գույքի նկատմամբ առանց դատարան դիմելու բռնագանձում տարածելու հիմքով հիփոթեքի առարկայի նկատմամբ գրավառուին անցնող սեփականության իրավունքի պետական գրանցման համար գրավառուի կողմից սեփականության իրավունքի պետական գրանցման պահանջը բովանդակող դիմումին կից նույն օրենքի 24-րդ հոդվածով նախատեսված փաստաթղթերի հետ պետք է ներկայացվեն նաև գրավատուին հանձնված բռնագանձման ծանուցման պատճենը, բռնագանձման ծանուցումը գրավատուին հանձնված լինելու հանգամանքը

հաստատող փաստաթուղթը, իսկ եթե գրավառուն իրավաբանական անձ է, ապա նաև հիփոթեքի առարկան որպես սեփականություն գրավառուին հանձնելու մասին իրավաբանական անձի իրավասու մարմնի որոշումը:

Վերոգրյալով պայմանավորված՝ օրենսդիրն Օրենքի 40-րդ հոդվածով սահմանել է գրավառուի կողմից հիփոթեքի առարկա անշարժ գույքի նկատմամբ առանց դատարան դիմելու բռնագանձում տարածելու հիմքով հիփոթեքի առարկայի նկատմամբ գրավառուին անցնող սեփականության իրավունքի պետական գրանցման վարույթում սեփականության իրավունքի պետական գրանցման պահանջը բովանդակող դիմումին կից, բացի իրավա-հաստատող փաստաթղթերից, նաև այլ փաստաթղթերի, այդ թվում՝ գրավատուին հանձնված բռնագանձման ծանուցման պատճենի և բռնագանձման ծանուցումը գրավատուին հանձնված լինելու հանգամանքը հաստատող փաստաթղթի ներկայացման պահանջ: Այսինքն՝ հիփոթեքի առարկայի նկատմամբ գրավառուին անցնող սեփականության իրավունքի պետական գրանցումն իրականացվում է միայն գրավառուի կողմից բռնագանձման ծանուցումը գրավատուին հանձնելու պահանջի կատարումն ապահովելու և դրավերաբերյալ համապատասխան ապացույցներն անշարժ գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքի գրանցում իրականացնող մարմին ներկայացնելու պարագայում:

Նշված դրույթին իրավակիրառ պրակտիկայում տրվել է այնպիսի մեկնաբանություն, որի համաձայն՝ այդ դրույթով սահմանված փաստաթղթերը, այդ թվում՝ գրավատուին հանձնված բռնագանձման ծանուցման պատճենը և բռնագանձման ծանուցումը գրավատուին հանձնված լինելու հանգամանքը հաստատող փաստաթուղթը, չպետք է ներկայացվեն անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցում իրականացնող մարմին այն դեպքում, երբ գրավ դրված գույքը գրավառուին է հանձնվել գրավ դրված գույքի՝ արտադատական կարգով բռնագանձման շրջանակում կազմակերպված աճուրդը չկայացած համարվելու պայմաններում, և գրավառուն դիմել է հիփոթեքի առարկայի նկատմամբ իրեն անցնող սեփականության իրավունքի գրանցումը կատարելու համար:

Սահմանադրական դատարանը փաստում է, որ գրավատուին հանձնված բռնագանձման ծանուցման պատճենը և բռնագանձման ծանուցումը գրավատուին հանձնված լինելու հանգամանքը հաստատող փաստաթուղթն անշարժ գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքի գրանցում իրականացնող մարմին ներկայացնելու պահանջն ուղղված է գրավատուի սեփականության իրավունքի ապահովմանը և պաշտպանությանը, քանի որ այդ փաստաթղթերը հիմնավորում են բռնագանձման գործընթացի վերաբերյալ գրավատուի իրազեկված լինելը, ինչն էական նշանակություն ունի վերջինիս կողմից գրավով ապահովված պարտավորությունը կատարելու, ինչպես նաև արտադատական կարգով բռնագանձման օրինականությունը դատական կարգով վիճարկելու հնարավորությունն իրացնելու տեսանկյունից: Միաժամանակ անշարժ գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքի գրանցում իրականացնող մարմին քննարկվող փաստաթղթերը ներկայացնելը հնարավորություն է տալիս բացառելու անշարժ գույքի նկատմամբ գրավատուի սեփականության իրավունքի դադարումը՝ բռնագանձման գործընթացի վերաբերյալ վերջինիս ծանուցված չլինելու և օրենքով նրան վերապահված իրավունքներն իրականացնելու հնարավորություն չունենալու պայմաններում:

Միաժամանակ Սահմանադրական դատարանն Օրենսգրքի վերաբերելի իրավանորմերի ուսումնասիրության արդյունքում արձանագրում է, որ գրավադրված գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման արդյունքում գրավի առարկա անշարժ գույքը գրավառուին ի սեփականություն կարող է հանձնվել ինչպես անմիջապես՝ առանց գույքը որևէ այլ եղանակով իրացնելու փորձերի կատարման, այնպես էլ հրապարակային սակարկությունների կազմակերպումից հետո՝ այն դեպքում, երբ աճուրդը չկայացած է համարվել աճուրդի ընթացքում որևէ մասնակցի կողմից գույքի մեկնարկային գնի ավելացում չկատարվելու պատճառով, և գրավառուն պահանջում է գրավ դրված գույքը գրավով ապահովված պարտավորության և իրացման (վաճառքի) փաստացի ծախսերի դիմաց հանձնել իրեն՝ վճարելով գրավ դրված գույքի իրացման (վաճառքի) ծախսերը:

Հաշվի առնելով անշարժ գույքի նկատմամբ գրավառուի սեփականության իրավունքի գրանցման վարույթում բռնագանձման ծանուցման և այդ ծանուցումը գրավատուին

հանձնված լինելու հանգամանքը հաստատող փաստաթղթի նշանակությունը՝ Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Օրենքի 40-րդ հոդվածի 1-ին մասին պետք է տրվի այնպիսի մեկնաբանություն, որի համաձայն՝ այդ դրույթով սահմանված փաստաթղթերը, այդ թվում՝ գրավատուին հանձնված բռնագանձման ծանուցման պատճենը և բռնագանձման ծանուցումը գրավատուին հանձնված լինելու հանգամանքը հաստատող փաստաթուղթը, պետք է ներկայացվեն անշարժ գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքի գրանցում իրականացնող մարմին՝ անկախ այն հանգամանքից, թե գրավադրված անշարժ գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման հատկապես ի՞նչ ընթացակարգի արդյունքում է այդ գույքը գրավառուն ընդունում ի սեփականություն, և ի՞նչ իրավահաստատող փաստաթղթեր են ներկայացվում անշարժ գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքի գրանցում իրականացնող մարմին:

Օրենքի 40-րդ հոդվածի 1-ին մասի նման մեկնաբանությունը պայմանավորված է նաև այն հանգամանքով, որ գրավառուի կողմից հիփոթեքի առարկա անշարժ գույքի նկատմամբ առանց դատարան դիմելու բռնագանձում տարածելու հիմքով հիփոթեքի առարկայի նկատմամբ գրավառուին անցնող սեփականության իրավունքի պետական գրանցման վարույթին գրավատուն որևէ կարգավիճակով չի ներգրավվում և այդ վարույթի ընթացքում իր դիրքորոշումը հայտնելու հնարավորություն չի ունենում:

Այսպես՝ Սահմանադրության 50-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ու պաշտոնատար անձինք պարտավոր են մինչև անձի համար միջամտող անհատական ակտն ընդունելը լսել նրան, բացառությամբ օրենքով սահմանված դեպքերի:

«Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 38-րդ հոդվածը, սահմանելով վարչական վարույթի ընթացքում վարույթի մասնակիցներին և նրանց ներկայացուցիչներին վարչական վարույթում քննարկվող փաստական հանգամանքների վերաբերյալ արտահայտվելու հնարավորություն տալու վարչական մարմնի պարտականությունը, նույն հոդվածի 2-րդ մասով սահմանում է այն հիմքերը, որոնց առկայության պայմաններում լուսմներ կարող են չանցկացվել, իսկ 3-րդ մասով՝ այն դեպքերը,

երբ լսումներ չեն անցկացվում: Միաժամանակ նույն հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ լսումներ չեն անցկացվում կամ կարող են չանցկացվել նաև օրենքով նախատեսված այլ դեպքերում:

Օրենքի 1-ին հոդվածի 1-ին մասից հետևում է, որ այդ օրենքով սահմանվում են, ի թիվս այլնի, գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման վարույթի առանձնահատկությունները: Օրենքի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ նույն օրենքով սահմանված կարգով գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման համար հիմք են հանդիսանում իրավահաստատող փաստաթղթերը, իսկ նույն օրենքի 4-րդ գլխով նախատեսված պետական գրանցման առանձնահատկությունների դեպքերում՝ նաև այդ գլխով սահմանված փաստաթղթերը: Օրենքի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ պետական գրանցման վարույթի հարուցման հիմք է իրավունքի պետական գրանցում հայցող իրավատիրոջ կողմից անշարժ գույքի պետական ռեգիստրի որևէ սպասարկման գրասենյակ (անկախ գույքի գտնվելու վայրից) ներկայացված դիմումը, իսկ Օրենքի 27-րդ հոդվածի 1-ին մասը նախատեսում է, որ դիմումը մուտքագրվելուց հետո գրանցող մարմինն ուսումնասիրում է իրավունքի պետական գրանցման համար ներկայացված իրավահաստատող փաստաթղթերը և նույն օրենքով նախատեսված պետական գրանցման վարույթի կասեցման, դադարեցման կամ պետական գրանցումը մերժելու հիմքերի բացակայության դեպքում կատարում է իրավունքի պետական գրանցում նույն օրենքի 13-րդ հոդվածով նախատեսված տվյալները մատյանում գրառելու միջոցով: Միաժամանակ իրավունքի պետական գրանցման վերը նշված կարգից տարբերվող կարգավորումներ սահմանված չեն գրավառուի կողմից հիփոթեքի առարկա անշարժ գույքի նկատմամբ առանց դատարան դիմելու բռնագանձում տարածելու հիմքով հիփոթեքի առարկայի նկատմամբ գրավառուին անցնող սեփականության իրավունքի պետական գրանցման վարույթի համար:

Վերոգրյալ իրավանորմերի համալիր վերլուծությունից հետևում է, որ գրավառուի կողմից հիփոթեքի առարկա անշարժ գույքի նկատմամբ առանց դատարան դիմելու բռնագանձում տարածելու հիմքով հիփոթեքի առարկայի նկատմամբ գրավառուին անցնող

սեփականության իրավունքի պետական գրանցումը կատարվում է բացառապես փաստաթղթերի հիման վրա, իսկ այդ վարույթի շրջանակում անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցում իրականացնող մարմինը միայն ուսումնասիրում է ներկայացված իրավահաստատող փաստաթղթերը, պարզում Օրենքով նախատեսված պետական գրանցման վարույթի կասեցման, դադարեցման կամ պետական գրանցումը մերժելու հիմքերի առկայությունը (բացակայությունը) և ընդունում համապատասխան որոշում: Այսինքն՝ քննարկվող վարչական վարույթը դասվում է օրենքով նախատեսված այն վարույթների շարքին, որոնց շրջանակում լսումներ չեն անցկացվում:

Նման իրավակարգավորումների առկայությամբ առավել է ընդգծվում այն պահանջը, որ գրավադրված անշարժ գույքի արտադատական կարգով բռնագանձման արդյունքում գրավառուի սեփականության իրավունքի պետական գրանցումը հնարավոր է իրականացնել միայն այն դեպքում, երբ գրավառուի կողմից անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցում իրականացնող մարմին են ներկայացվել Օրենքի 40-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված փաստաթղթերը, այդ թվում՝ գրավատուին հանձնված բռնագանձման ծանուցման պատճենը և բռնագանձման ծանուցումը գրավատուին հանձնված լինելու հանգամանքը հաստատող փաստաթուղթը, քանի որ տվյալ գործընթացում օրենսդիրը սահմանել է գրավատուի իրավունքների պաշտպանության երաշխիքներ, որոնց իրացումը հնարավոր է միայն բռնագանձման գործընթացի վերաբերյալ վերջինիս ծանուցման դեպքում: Ընդ որում՝ գրավատուին հասցեագրված, գրավի առարկային կամ գրավով ապահովված պարտավորությանը վերաբերող ցանկացած գրություն (փաստաթուղթ) չի կարող համարվել քննարկվող դրույթի իմաստով բռնագանձման ծանուցում, այլ դրա բովանդակությունը պետք է ուղղակիորեն արտահայտի գրավի առարկայի վրա արտադատական կարգով բռնագանձում տարածելու գրավառուի կամքը, ինչը նշանակում է, որ անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցում իրականացնող մարմինն իրեն վերապահված լիազորություններն իրականացնելու շրջանակում պետք է յուրաքանչյուր դեպքում գնահատի, թե արդյոք կոնկրետ

դեպքում ներկայացված փաստաթուղթը գրավատուին հանձնված բռնագանձման ծանուցում է՝ հաշվի առնելով դրա բովանդակությունը:

Օրենքի վիճարկվող նորմին իրավակիրառ պրակտիկայում տրվել է վերը նշված մեկնաբանությունից տարբերվող մեկնաբանություն, որի արդյունքում քննարկվող վարույթի շրջանակում Օրենքի 40-րդ հոդվածով նախատեսված փաստաթղթերը գրավառուի կողմից անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցում իրականացնող մարմին ներկայացնելու անհրաժեշտությունը հերքվել է: Արդյունքում ստեղծվում է իրավիճակ, երբ կարող է դադարել գրավադրված անշարժ գույքի նկատմամբ գրավատուի սեփականության իրավունքն այն պայմաններում, երբ վերջինս պատշաճ ձևով չի ծանուցվել բռնագանձման գործընթացի վերաբերյալ, ինչի հետևանքով զրկված է եղել այդ գործընթացի դեմ իրավական պաշտպանության մեխանիզմների գործադրման հնարավորությունից:

Սահմանադրական դատարանը 2018 թվականի հունիսի 19-ի ՍԴՈ-1420 որոշման մեջ նշել է. «[Սահմանադրության 75-րդ հոդվածի] տեսանկյունից կարևորում է ոչ միայն իրավունքի իրացման կարգի օրենքով նախատեսման փաստը սոսկ, այլև նման կարգի **արդյունավետությունը**, այսինքն՝ օրենքի նորմերում բովանդակվող իրավակարգավորիչ այնպիսի միջոցների, ձևերի առկայությունը և դրանց գործադրման հնարավորությունը, որոնք կերաշխավորեն սահմանադրորեն կանխորոշված նպատակի լիարժեք իրացումը»:

Մինչդեռ Օրենքի վիճարկվող նորմն իրավակիրառ պրակտիկայում դրան տրված մեկնաբանությամբ կիրառելու պայմաններում գրավատուի սեփականության և դատական պաշտպանության իրավունքների իրականացման կարգը չի կարող համարվել արդյունավետ, քանի որ արդյունքում գրավատուն կարող է զրկվել ինչպես գրավադրված գույքի բռնագանձումը և դրա իրացումը դադարեցնելու, այնպես էլ բռնագանձման օրինականությունը դատական կարգով վիճարկելու իրավունքներն իրականացնելու հնարավորությունից: Հետևաբար՝ վիճարկվող դրույթին իրավակիրառ պրակտիկայում տրված մեկնաբանության պայմաններում չեն ապահովվում անհրաժեշտ կազմակերպական կառուցակարգեր և ընթացակարգեր՝ սեփականության և դատական պաշտպանության իրավունքների արդյունավետ իրականացման համար:

5.4. Կիրառելով Սահմանադրական դատարանի վերը նշված դիրքորոշումը սույն սահմանադրաիրավական վեճի նկատմամբ՝ Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ սույն գործի շրջանակում ՀՀ դատական դեպարտամենտից պահանջված և ստացված թիվ ՎԴ/7078/05/18 վարչական գործի ուսումնասիրությամբ պարզվում է, որ Օրենքի 40-րդ հոդվածի 1-ին մասը դիմողի նկատմամբ ըստ էության կիրառվել է այն մեկնաբանությամբ, որ այն դեպքում, երբ գրավ դրված անշարժ գույքի՝ արտադատական կարգով բռնագանձման շրջանակում կազմակերպված աճուրդը չկայացած համարվելու պայմաններում գրավ դրված գույքը հանձնվում է գրավառուին ի սեփականություն, վերջինիս անցնող սեփականության իրավունքի գրանցումը կատարելու համար անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցում իրականացնող մարմին չպետք է ներկայացվեն գրավատուին հանձնված բռնագանձման ծանուցման պատճենը, ինչպես նաև բռնագանձման ծանուցումը գրավատուին հանձնված լինելու հանգամանքը հաստատող փաստաթուղթը, և ավելին, վարչական մարմինը չունի բռնագանձման ծանուցման բովանդակությանը գնահատական տալու լիազորություն: Մասնավորապես՝ Վճռաբեկ դատարանը, հաստատված համարելով այն փաստական հանգամանքը, որ գրավառուի գրությամբ գրավատուն տեղեկացվել է վարկային պարտավորությունների չկատարման հիմքով գրավադրված գույքի նկատմամբ դատական կարգով կամ առանց դատարան դիմելու բռնագանձում տարածելու հնարավոր գործընթաց նախաձեռնելու մասին, միաժամանակ նշել է, որ տվյալ դեպքում Օրենքի 40-րդ հոդվածով սահմանված առանձնահատկությունները նոտարական կարգով վավերացված պայմանագրի ներկայացված լինելու պայմաններում չեն գործում, բացի դրանից, վարչական մարմնի համար գոյություն չունի որևէ օրենսդրական մեխանիզմ բռնագանձման ծանուցման բովանդակությունը քննարկման առարկա դարձնելու և դրան գնահատական տալու համար:

Մինչդեռ սույն որոշմամբ արտահայտված դիրքորոշումների համաձայն՝ Օրենքի 40-րդ հոդվածի 1-ին մասին չի կարող տրվել այնպիսի մեկնաբանություն, որով գրավ դրված անշարժ գույքի՝ արտադատական կարգով բռնագանձման շրջանակում կազմակերպված աճուրդը չկայացած համարվելու պայմաններում գրավ դրված գույքը գրա-

վառուին ի սեփականություն հանձնվելու դեպքում վերջինիս անցնող սեփականության իրավունքի գրանցումը կատարելու համար անհրաժեշտ չէ անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցում իրականացնող մարմին, ի լրումն իրավահաստատող փաստաթղթերի, ներկայացնել Օրենքի 40-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված՝ գրավատուին հանձնված բռնագանձման ծանուցման պատճենը, ինչպես նաև բռնագանձման ծանուցումը գրավատուին հանձնված լինելու հանգամանքը հաստատող փաստաթուղթը:

Հաշվի առնելով վիճարկվող դրույթին Սահմանադրական դատարանի սույն որոշմամբ նախատեսված դիրքորոշումների հիման վրա տրված վերը նշված մեկնաբանությունը՝ Սահմանադրական դատարանը փաստում է, որ դիմողի գործով Օրենքի 40-րդ հոդվածի 1-ին մասը կիրառվել է այլ մեկնաբանությամբ:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետով, 170-րդ հոդվածով, ինչպես նաև «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 63, 64 և 69-րդ հոդվածներով՝ Սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

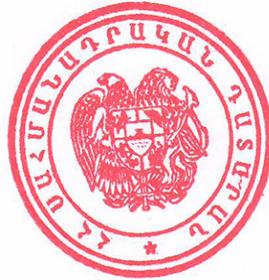
1. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 2-րդ մասի առաջին պարբերությունը համապատասխանում է Սահմանադրությանը:

2. «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 40-րդ հոդվածի 1-ին մասը համապատասխանում է Սահմանադրությանն այն մեկնաբանությամբ, որ գրավ դրված գույքի՝ արտադատական կարգով բռնագանձման արդյունքում գրավատուին անցնող սեփականության իրավունքի պետական գրանցման համար անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցում իրականացնող մարմին պետք է ներկայացվի նաև գրավադրված գույքի վրա արտադատական կարգով բռնագանձում տարածելու վերաբերյալ գրավառուի հստակ կամահայտնությունն արտահայտող բռնագանձման ծանուցումը հանձնված լինելու հանգամանքը հաստատող փաստաթուղթը:

3. «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 69-րդ հոդվածի 10-րդ մասի համաձայն՝ դիմողի նկատմամբ կայացված վերջնական դատական ակտը նոր հանգամանքի ի հայտ գալու հիմքով ենթակա է վերանայման՝ օրենքով սահմանված կարգով, քանի որ «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 40-րդ հոդվածի 1-ին մասը դիմողի նկատմամբ կիրառվել է սույն որոշման եզրափակիչ մասի 2-րդ կետում տրված մեկնաբանությունից տարբերվող մեկնաբանությամբ:

4. Սահմանադրության 170-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Ա. ԴԻԼԱՆՅԱՆ

15 նոյեմբերի 2022 թվականի
ՍԴՈ-1668